

Asiantuntijalausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 29.10.2020

Asia: HE 87/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta (mietintöä varten)

<https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+87/2020>

Asia: HE 114/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun hallituksen esityksen (HE 87/2020 vp) täydentämisestä (mietintöä varten)

<https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+114/2020>

Lausunnon antaja:

Pasi Savonmäki, projektipäällikkö
Kohtaamo-koordinaatiohanke (ESR)
Keski-Suomen ELY-keskus

Ohjaamo-toiminta on aloitettu Suomessa osana Nuorisotakuun tavoitteita vuonna 2014 ja Kohtaamo-hanke (ESR) on koordinoanut toimintaa yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Ohjaamot ovat matalan kynnyksen ohjauspalvelu alle 30-vuotiaille. Ohjaamo kokoaa yhteen nuorten tarvitseman monialaisen palvelun ja ideana on antaa nuorille tietoa, neuvontaa ja ohjausta työhön, koulutukseen ja muihin arkeen tai elämänhallintaan liittyvissä asioissa. Aluksi hankkeen tavoitteena oli saada Ohjaamot suurimpiin kaupunkeihin, mutta tänä vuonna palvelupisteitä on n. 70, myös useissa pienemmissä kunnissa. Tulevilla kokeilualueilla toimii 42 Ohjaamo.

Korostamme Ohjaamo-toiminnan asemaa helposti saavutettavana palveluna, jossa näkökulma nuoren tukemiseen ei ole pelkästään työllistäminen, vaan myös edellytysten luominen nuoren pääsemiseksi elämässä eteenpäin ohjauksen ja muun tuen keinoin. Vaikka suurin osa Ohjaamojen asiakkaista on edelleen työttömiä (63 %), niin asiat, joissa nuoret tarvitsevat apua eivät aina liity työn löytämiseen vaan myös moniin muihin työllistymisen edellytyksiin kuten talouteen, asumiseen, psykososiaaliseen tukeen ja terveyteen.

Ohjaamojen asema verkostotoimijana on juuri nyt tärkeä erityisesti niiden nuorten osalta, jotka eivät ole statukseltaan työttömiä. Tämä on tärkeää siksi, että nuoret tarvitsevat edelleen palvelua, jossa voi asioida anonymisti ja matalan kynnyksen periaatteella, mutta jossa on myös työllisyyspalvelujen asiantuntemusta. TE-palvelujen resurssi onkin tällä hetkellä olennainen osa (25 %) Ohjaamo-palveluja. Ohjaamot ovat osoittautuneet kustannustehokkaaksi tavaksi organisoida nuorten työllisyyspalveluja juuri monialaisen työotteen vuoksi (Valtakari ym.2020).

Kokeiluvalmistelun aikana Ohjaamo-kentältä on ilmaistu huoli ja epävarmuus siitä, keitä Ohjaamossa toimii, kun kokeilu alkaa ja siirtykö esimerkiksi työllisyyspalvelut kokeilun mukana pois nykyisistä palvelupisteistä. Jos Ohjaamoja ei kokeilualueilla huomioida tässä tilanteessa osaksi nuorten palvelurakennetta, niiden merkitys saattaa marginalisoitua, vaikka Ohjaamot päätettiin vakinaistaa valtion toimesta jo viime hallituskaudella. Myös tämän syksyn budjetissa päätettiin merkittävistä resurssin lisäyksistä Ohjaamopalveluihin ja kannustinjärjestelmää kuntien omaan resursointiin.

Ohjaamo-palveluja ei säätele nykyisin mikään erityinen laki, mutta Ohjaamo-toiminnalle on laadittu perusteet (TEM 2018) ja viestintäohjeistus, joiden mukaan Ohjaamot ovat tunnistettavissa kaikille nuorille avoimiksi monialaisiksi palvelupisteiksi, joissa voi asioida ja saada palvelua anonymisti riippumatta siitä, onko työtön, työssä, koulutuksessa tai muuten ohjauksen tarpeessa. Tämä yhdenvertainen mahdollisuus ohjaukseen tulee säilyttää myös silloin kun Ohjaamot ovat osana työllisyyskokeiluja.

Haluamme korostaa Ohjaamojen roolia liittyen kokeiluissa edellytettävään yhteistoimintaelimeen (22§) ja sitä seuraavaan tarkentavaan asetukseen. Ohjaamojen rooli yhteistoimintaelimessä voisi olla merkittävä

usealla kokeilualueella. Kokemus yhteistyöverkoston paikallisesta koordinoinnista ja palvelujen yhteistyöstä olisi tärkeä hyödyntää työllisyyskokeiluissa. Ohjaamoissa on potentiaalia muodostua palvelujärjestelmän keskeiseksi kehittämisalustaksi.

Lähteet:

Mikko Valtakari, Robert Arnkil, Juha Eskelinen, Minna Mayer, Juho Nyman, Keimo Sillanpää, Timo Spangar, Tommi Ålander ja Maria Yli-Koski (2020). Ohjaamot - monialaista yhteistyötä, vaikuttavuutta ja uutta toimintakulttuuria
Monialaisen yhteistyön vaikuttavuus nuorten työllistymistä edistävissä palveluissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:13

Ohjaamon perusteet (2018). TEM esitteet 6:2018.